

SORTIDES PROFESSIONALS I SITUACIÓ JURÍDICA DEL PROFESSIONAL DE L'ACTIVITAT FÍSICA

Andreu Camps Povill.

*Professor de Legislació, Organització
i Administració de l'Esport a l'INEFC-Lleida.*

Introducció

El nostre país no s'ha caracteritzat per una regulació precisa i concisa dels professionals de l'activitat física, tant en el seu aspecte competitiu com en el recreatiu o educatiu.

Existeixen multitud de titulacions fruit de diversitat d'ens implicats en la seva formació, que tampoc veuen configurada la seva sortida professional i el seu àmbit d'actuació a causa d'aquesta indeterminació jurídica a la que feia referència.

Ni les lleis de l'esport, ni les que regulen el camp educatiu, han aconseguit sistematitzar d'una forma clara el status jurídic i professional de quants es dediquen amb la seva activitat laboral

a la docència i millora de la condició física de la població en general.

Existia certa esperança entre tots els que ens movem en aquest complicat món de l'activitat física perquè semblava que poc a poc (certament de manera molt lenta) s'estava estructurant la nostra professió, però cal remarcar que el text de la futura llei de l'esport estatal, així com les diferents legislacions que han aparegut a les Comunitats Autònomes, en relació a l'esport, han suposat un gerro d'aigua freda per la seva indeterminació i manca de sensibilitat per solucionar els grans problemes que encara avui dia té el professional de l'activitat física i més concretament el llicenciat en educació física o el mestre especialista en aquesta modalitat.

Per abordar aquesta problemàtica d'una forma més sistemàtica cal dividir l'anàlisi en diferents subapartats que permetran una aproximació metodològica i estructurada a partir dels diferents conflictes tant jurídics com de pràctica quotidiana que puguin sorgir. Es tracta d'iniciar l'explicació amb una visió superficial dels camps de treball més recorreguts pels professionals i els altres en els quals s'estan introduint, per passar en una segona fase a una anàlisi del règim jurídic del llicenciat i del mestre en cadascun d'aquests camps, per finalitzar amb les perspectives. Perspectives que s'han d'estudiar en tres fronts com són els de la reforma educativa en tots els seus nivells, és a dir, des de la Uni-

versitat fins a l'ensenyament primari, la futura llei de l'esport i la Comunitat Econòmica Europea.

Àmbits d'actuació

Cal ressaltar que no és objecte d'aquest apartat entrar-hi en un estudi profund i detallat de tots els possibles camps d'actuació propis de l'activitat física, car aquests són molt variats i el suficientment amplis com per permetre amb imaginació moure's i treballar en multitud de situacions diferents.

Només em remetre als més típics i tòpics per ser els més coneguts i també els que representen en percentatge el nombre més elevat d'activitat.

El camp educatiu en tots els seus nivells i etapes ha estat la sortida professional més comú i alhora desitjada. En diferents enquestes passades als alumnes dels INEF es demostra que més del 75% dels mateixos desitgen introduir-se com a professors d'educació física a les escoles o instituts, tot i que aquesta tendència vagi disminuint a mida que s'avança en els cursos de la carrera.

Aquesta tendència s'ha vist afavorida pels continguts rebuts als diferents centres de formació, doncs el model curricular primava aquest sector amb un percentatge molt alt d'assignatures de l'àrea pedagògica; n'hi ha prou com a referència amb el mateix pla d'estudis dels diferents INEF.

L'esport de competició ha estat un sector reservat fins fa pocs anys al nucli de professionals formats per les pròpies estructures esportives, és a dir, les federacions. Pausadament els professionals de l'educació física i l'esport s'han anat introduint en aquest camp, però com a subjectes implicats

en la mateixa estructura, és a dir, que reuneixen la condició d'entrenador a més de la de llicenciat o professor d'educació física.

Tot i això els grans equips, dels esports més populars i alhora amb un poder adquisitiu més gran, s'han anat envoltant de professionals de l'educació física pel simple fet de tenir aquesta titulació, per les tasques d'acondicionament físic o preparació física general.

Avui és constatable que pràcticament tots els equips de 1ª divisió de bàquet tenen un llicenciat en educació física com a preparador físic, cosa que no acaba de refermar-se als equips de futbol, tret d'excepcions.

Finalment, la societat de la recreació i el lleure, que cerca de manera desesperada el benestar social i l'equilibri físic, veu en l'activitat física i l'esport un hàbit que ha de ser potenciat, cuidat i fomentat.

Aquest camp és el que actualment ofereix majors possibilitats, tant per llur novetat i virginitat, com per la diversitat d'aspectes diferents que conté.

Des de la simple activitat de manteniment per als adults, fins a l'organització de campanyes d'esport per a tothom en tot un territori, permeten la imbricació d'un gran nombre de tècnics de diferent qualificació i fins i tot amb varietat de responsabilitats i tasques a realitzar.

Des del punt de vista de la implicació del subjecte en l'activitat, es troba tant el subjecte la missió del qual és la d'organitzar, gestionar i planificar les activitats físiques del temps del lleure com el que dedica la seva activitat a l'animació directa de la pròpia activitat, convertint-se en el professor o animador de la mateixa.

Aquest camp permet el convertir-se en un empresari del seu treball, mitjançant les empreses de vendes de serveis, bastant nombroses ja al nostre país, dedicades a la promoció, organització o animació del temps del lleure, o ser un treballador assalariat subjecte a la normativa específica depenent si es converteix en un funcionari o no.

És precisament en aquests tres camps o sectors on haurem d'analitzar la situació jurídica en la qual pot trobar-se el professional, amb especial referència a la seva formació prèvia.

Per això haurem de veure en primer lloc com ho regula la legislació actual i deixar per al final totes les reformes que són en marxa.

Situació jurídica actual

En un començament, i amb els matisos que a continuació exposaré, el llicenciat en educació física no té una sortida DIRECTA en el camp competitiu.

Les titulacions esportives, que donen dret segons les normes federatives a la direcció d'un equip determinat durant els encontres, són expedides per la Federació corresponent, sempre que aquesta titulació hagi estat homologada pel Consell Superior d'Esport, segons es desprèn de l'article 5-6 de la Llei General de la Cultura Física i de l'Esport (L.G.C.F.D.) i que no es veu modificat en les poques lleis autonòmiques dictades fins al moment, pel País Basc, Catalunya, Comunitat de Madrid i Castella-Lleó, i que tenen reconeguda aquesta competència per la Comunitat Autònoma.

Per tant, pel simple fet de tenir la llicenciatura en educació física no tens

opció a entrar amb ple dret dins de les estructures federatives, encara que durant el segon cicle t'hagis especialitzat en un esport concret dins de l'assignatura "Aplicació Específica Esportiva", més comunament coneguda com a "mestratges".

Pot passar, i de fet passa, que alguna federació de "motu propi" decideixi convalidar els estudis en el mestratge o alguna altra assignatura amb alguns dels títols que la seva federació atorga, normalment el d'entrenador regional, però també es dona el cas d'accedir directament al d'entrenador nacional.

És una mesura totalment de gràcia de la Federació, sotmesa a l'arbitri de la seva assemblea general o a la major o menor predisposició anímica dels seus directors tècnics i responsables de les escoles d'entrenadors, sobre la qual no existeix cap obligació, pel que no és gens estrany veure llicenciats especialistes en un esport que hagin de començar pels nivells inferiors, quant a titulacions federatives es refereix.

Si bé és clar que a nivell legal no existeix aquesta previsió, això no és impediment perquè els clubs i federacions, com a entitats privades que són, puguin contractar a les persones que considerin més preparades per a la promoció de les activitats que són fonament del seu objecte social, pràctica relativament poc habitual al nostre país.

Molt més agosarades han estat les administracions públiques en aquest aspecte, doncs cada vegada amb més assiduitat les Comunitats Autònomes i el propi Estat Central estan contractant a llicenciats en educació física, bé per a l'exercici diari de l'entrenament o en la majoria dels casos per a

la coordinació i planificació de l'entrenament als seus centres de preparació esportiva.

Tant o més mancat de normativa es troba el camp de les activitats físiques del temps de lleure i de l'esplai. Potser per ser una activitat nova en el temps i poc estructurada les legislacions no s'han preocupat per la seva regulació.

Ni la llei de l'esport estatal, ni les lleis de les Comunitats Autònomes, ni en cap dels seus reglaments de desenvolupament, s'han preocupat per racionalitzar aquest sector, ja no només en llur situació professional, sinó que ni tan sols està regulat llur aspecte formatiu.

No existeix una formació definida i reconeguda pels poders públics, que porta com a conseqüència que no existeixin centres particularment encarregats de la mateixa, ni existeixin cossos professionals o nuclis homogenis d'activitat on es pugui agrupar tot l'important i nombrós conjunt de professionals d'aquest sector.

Es produeix continuament el que en tècnica jurídica s'anomena reenviament normatiu, o també una remissió normativa del tenor de l'article 11-2 de la llei basca de l'esport, on es diu textualment que: "El professorat que imparteixi l'ensenyament de les activitats físiques i esportives haurà de comptar amb la titulació que, segons l'especialitat o el grau de l'ensenyament, exigeixi al legislació vigent". O l'article 40-1 del Reglament General de Policia d'Espectacles Públics en el qual es diu: "Per l'obertura de tot local o recinte de nova planta o reformat, destinat exclusivament o preferent a la presentació d'espectacles o a la realització d'activitats recreatives, caldrà que es sol·liciti... sens perjudici

de la resta de requisits i condicions imposades per la reglamentació específica de l'espectacle del qual es tracti." Deixant sempre per a la legislació vigent la possibilitat de regular aquesta matèria. Legislació que mai no es concreta i especifica en aspectes puntuals.

Certament algunes comunitats autònomes, entre les quals es troba Balears, han estat una mica més progressistes en aquest sentit i han regulat, encara que sigui d'una forma molt precària, alguns dels aspectes relacionats amb tot l'esbarjo i el lleure.

Com a avançament del que pot ser la regulació de tot aquest sector trobem el Decret 12/84 de 9 de febrer del Govern Balear sobre creació del Registre de Directors d'Instal·lacions Esportives d'aquesta comunitat autònoma, per assegurar la capacitació de les persones que exerceixen la direcció de les mateixes.

Força més regulada es troba la situació en el camp educatiu, però per la seva especial importància exposaré una lleugera evolució per a comprendre quines són les causes que han produït la situació en què ens trobem actualment.

La situació socio-professional del professor d'educació física ha estat marcada per una constant discriminació, només disminuïda en certes etapes, d'altra banda molt significatives, però que no arriben a compensar la gran càrrega negativa a la qual s'ha vist sotmesa durant la seva història.

Apareix per primera vegada l'educació física als plans d'estudi de 1847, però quan parla del plantell de professors s'oblida de l'encarregat d'aquesta matèria. 1883 es pot considerar un any crucial en aquesta evolució en ser creada a Madrid, durant el regnat

d'Alfons XII, l'Escola Central de Professors i Professores de Gimnàstica, que va propiciar finalment la declaració d'obligatorietat de l'esmentada titulació per a qualsevol que tingués obert al públic un espai destinat a l'exercici de la gimnàstica; en definitiva exigia la titulació de professor d'educació física per poder exercir tant oficialment com privada com a tal.

El 1893 es creen les CÀTEDRES de Gimnàstica Higienica als Instituts, i als professors d'aquesta assignatura se'ls considera catedràtics.

L'esmentada Escola va desaparèixer el 1892 i no va haver una recuperació del marc formatiu fins el 1919 amb l'Escola de Toledo. Aquest interregne fa que ja des de 1900 se'ls consideri professors numeraris especials.

El 1927 es canvia definitivament la denominació de professors de gimnàstica per la de professor d'educació física. A l'època franquista es fa càrrec d'aquesta matèria la Falange creant les Acadèmies Nacionals els seus propis quadres tècnics, consistents en Instructors i Oficials Instructors.

Els anys posteriors van seguir una tònica molt semblant i van ser la consolidació d'aquestes estructures, fins a la llei d'educació física de 1961, amb la creació del Instituts Nacionals d'Educació Física de la mà de J.M.Cagigal. El 1984, mitjançant els Reials Decrets 1876 i 1877, es dona fi de manera definitiva a la marginació del professor d'educació física del sistema escolar, arbitrant un sistema d'integració en els cossos de funcionariat com qualsevol altra matèria, i això va ser possible gràcies a que la llei de l'esport de 1980 va reconèixer la titulació del llicenciat per als que segueixen estudis d'aquesta carrera universitària.

Una marginació semblant ha seguit l'educació física dins de les Escoles Normals de Magisteri, essent el 1882 quan apareix per primera vegada dins dels seus plans d'estudi la Gimnàstica en Sala amb 1 hora setmanal.

El 1902 i 1908 es preveu la realització d'exercicis i jocs corporals, amb 3 hores a la setmana, i no és fins al 1899 quan apareix l'educació física en el seu currículum.

Es va arribar fins i tot a exigir a les Escoles de Magisteri, el 1946, que donessin un total de 5 hores setmanals d'educació física en cadascun dels tres cursos que formaven la carrera i no es podia ingressar en Magisteri si no es presentava un certificat d'haver aprovat als quatre primers cursos de batxillerat l'educació física.

Més significativa fou la previsió normativa en una disposició addicional de la llei 14/70 de 4 d'agost (Llei General de l'Educació i Finançament de la Reforma Educativa) de la necessària creació de l'especialitat d'educació física a les Escoles de Magisteri, previsió que en la data actual, 19 anys després, encara no s'ha complert.

Només per mitjà de la convocatòria del MEC i algunes Comunitats Autònomes de cursos d'especialització en via de post-grau, a partir de 1986, per l'Ordre de 23 de juny, s'ha pogut iniciar la regulació d'aquesta situació que encara necessita llur consolidació mitjançant l'especialització integrada als estudis ordinaris.

Malgrat això s'havien convocat cursos de perfeccionament al 1975, 78, 79, 80, 81 i 82, que hauran, però, d'adaptar la seva antiga situació integrant-se en la fase de pràctiques de la nova estructura.

A l'actualitat només el mestre, o en el seu cas el mestre especialista, pot donar l'educació física a l'EGB, tal i com es desprèn de la llei d'educació de 1970.

Quan es convoqui el concurs oposició especial per a aquesta plaça, podran integrar-se el llicenciat i diplomad en educació física perquè així ho preveu la llei, essent aquesta l'única sortida legal reconeguda que té en l'actualitat el diplomad en educació física.

També resulta clar que per al batxillerat i formació professional cal la titulació de llicenciat, encara que queden com a places a extingir els antics professors habilitats sense titulació de llicenciat. Per a aquests professors la normativa els ofereix la sortida de la normalització segons el procés de convalidacions instaurat pel Reial Decret 790/81 que no arribarà a solucionar tots els seus problemes perquè pot passar que no tots s'integrin en aquest sistema.

En l'aspecte dels horaris, tot i que en el moment de la implantació de l'actual sistema educatiu l'assignatura d'educació física disposava de 3 hores setmanals, ara és només de 2 hores.

A COU, segons l'ordre de 13 de juliol de 1978, l'educació física és voluntària per a l'alumne, però la seva programació és obligatòria per al centre, amb caràcter optatiu i no qualificable. El professor pot veure reduïdes les seves hores de classe per: ser cap de seminari, impartir classes per a COU, hores extraescolars i de preparació, guàrdies, biblioteca, càrrecs directius, etc.

Seria necessari el reconeixement oficial dels EATP en educació física amb una programació estàndard per a tots els centres i homologada.

Perspectives

Comunitat Econòmica Europea.

1992 és una data que ha arribat a crear fins i tot un mite al nostre país. Són molts els esdeveniments d'importància que s'aglutinen i conflueixen en un mateix any: Olimpíades, Exposició Universal, Mercat Únic Europeu, etc.

Espanya és ja un membre de ple dret de les Comunitats Europees, entre les quals es troba la Comunitat Econòmica Europea, encarregada de la unió comercial i industrial dels països que la integren.

La seva evolució al llarg de la seva curta història i l'assumir cada vegada competències més grans no ha estat un camí fàcil. Ha estat necessari fixar progressives etapes que tenen com a objectiu final la creació d'un estat europeu. En aquest llarg camí una de les passes més importants que s'han de donar és la consolidació definitiva del Mercat Únic Europeu, precisament el 1992. L'Acta única, signada a Luxemburg el 17 de febrer de 1986, consolida d'una forma definitiva la lliure circulació de mercaderies, capitals i treballadors entre els diferents països de la comunitat, atribuint-li la condició de ciutadà comunitari a qualsevol dels nacionals dels països que la integren.

Evidentment això afectarà a tots els professionals, donat que qualsevol ciutadà comunitari podrà accedir a un lloc de treball per al que tingui la titulació oportuna i suficient al nostre país, així com la possibilitat de sortir de les nostres fronteres, que ja no són tals, per ocupar llocs de treball en altres països.

Crec adient presentar un estudi

comparatiu de la situació normativa i legal en què es troben tots els països comunitaris per tal de poder-nos fer una idea aproximada de com es troben les possibilitats reals de mutacions comunitàries.

Si s'analitza la distribució geogràfica dels centres pot constatar-se que Alemanya Federal és el país amb un major nombre de centres en xifres absolutes.

Alemanya: 46 centres (11 en seu universitària i 5 instituts superiors universitaris).

Itàlia: 19 centres (11 legalment reconeguts i 8 d'aparició espontània).

França: 17 centres (tots en el marc universitari).

Gran Bretanya: 11 centres (5 en seu universitària i 6 instituts superior universitaris).

Bèlgica: 6 centres (1 en seu universitària i 5 instituts superiors universitaris).

Dinamarca: 4 centres (1 en seu universitària, 1 institut superior universitari i 2 instituts superiors no universitaris).

Grècia: 15 centres (tots instituts superior universitaris).

Holanda: 5 escoles de grau mig.

Irlanda: 1 centre en seu universitària.

Luxemburg: no té formació en aquest camp.

Portugal: 4 centres instituts superiors universitaris.

Espanya: 9 centres (4 en seu universitària i 5 instituts superiors universitaris).

Si això ho comparem amb el nombre d'habitants de cadascun dels països podem extreure el rati d'habitants per centre, que ens dona una xifra més orientativa que l'anterior:

Taula 1.

	Habitants	Centres	Habit/cen.
Bèlgica	9.840.000	6	1.640.000
Dinamarca	5.104.000	4	1.276.000
Alemanya	59.614.000	46	1.295.956
Grècia	9.477.000	15	631.800
França	54.829.000	17	3.255.235
Irlanda	353.000	1	353.000
Luxemburg	358.000	0	
Itàlia	57.078.000	19	3.004.105
Holanda	14.250.000	5	2.850.000
Regne Unit	56.164.000	11	5.105.818
Espanya	42.000.000	9	4.666.666
Portugal	22.000.000	4	5.500.000

Com veiem Espanya es troba a la zona alta d'habitants per centre, la qual cosa sembla indicar que serem un país importador de professionals de les activitats físiques del temps lliure.

La peculiaritat de la CEE és la possibilitat, com he comentat, d'accedir als diferents llocs de treball subjectant-se a les mateixes normes d'accés que per a la seva nació, això vol dir que s'haurà d'exigir la mateixa titulació a un ciutadà nacional que a un altre ciutadà de la comunitat. Això exigeix analitzar les titulacions existents per poder comparar els llocs de treball que es podran ocupar i els que no.

Taula 2. CARACTERÍSTIQUES DELS ESTUDIS:

Països	Durada	Titulació
Bèlgica	4	Llicenciat-Candidat
Dinamarca	4	Llicenciat
Alemanya	4	Examen d'estat
Grècia	4	Llicenciat
França	4	Diplomat-Llicenciat
Irlanda	4	Diplomat-Master
Itàlia	3	Diplomat
Luxemburg		
Holanda	4	Llicenciat
Regne Unit	4	Llicenciat
Espanya	5	Diplomat-Llicenciat
Portugal	4	Llicenciat

Espanya és l'únic país amb 5 anys de formació, encara que permet obtenir una titulació alta amb la que es podrà accedir a tota la resta de països.

Més difícil serà pels països que tenen una titulació de grau mig, donat que només podran accedir a les places de la seva categoria.

Una altra faceta important és la que fa referència als continguts impartits per poder veure en quins països existeix una manca de formació en un sector o també per saber on podrem trobar un bon mercat de treball quan hom es vulgui desplaçar a d'altres països, en funció de la manca d'aquests estudis en aquell país.

De forma general hem de dir que existeixen una sèrie d'àrees o matèries que són previstes a tots els països, com ara:

1. Mèdic-higiènica
2. Biològic-química
3. Històric-pedagògica
4. Gimnàstica
5. Jocs esportius
6. Psicològica
7. Ritme

En canvi hi ha d'altres àrees que només són previstes en alguns països:

1. Sociologia
2. Filosofia
3. Didàctica-metodològica
4. Matemàtica-estadística

5. Activitat del lleure
6. Teoria i tècnica de l'organització
7. Lingüística

Mitjançant una directiva de la Comissió Europea s'ha aprovat l'equivalència i homologació de totes les titulacions des del batxillerat. Això significa que no és necessari demanar la convalidació del títol en un altre país, sinó que amb la presentació del títol ja n'hi ha prou, sempre que aquest sigui el requisit de la convocatòria per als seus ciutadans.

BIBLIOGRAFIA

ARNOLD, D.E., "Legal aspects of off campus physical education programs", *JOSER*, 50 (4), 21.

CAMPS, A., "Ese camino tortuoso que por fin ve su final", *Revista Apunts. Educació Física i Esports*, nº 16-17, 1989.

EPS, "La réforme du Brevet d'Etat d'éducation physique ler degre", *EPS*, nº 190, 1984.

M^o EDUCACIÓN Y CIENCIA, "Plan de extensión de la educación física y el deporte en los centros escolares", *Revista Española de Educación Física y Deportes*, nº 16, 1987.

PASTOR PRADILLO, J.L., "La profesión de educación física en Europa", *Revista Española de Educación Física y Deportes*, nº 18, 1988.

REFRIGERI, G., "Gli studi di educazione fisica nel sistema dell'istruzione superiore nei paesi della C.E.E.", *ALOMEONE*, nº 0, 1988.

REFRIGERI, G., "Gli studi di educazione fisica nei paesi delle C.E.E.", *ALOMEONE*, nº 5-5, 1985.